

Elämäni Sankari ry

Toimintakertomus 2008

OPETUSHALLITUS

2. Sisällysluettelo:

1. Elämäni Sankari ry kansilehti.....	sivu 1
2. Sisällysluettelo.....	sivu 2
3. Tiivistelmä vuodesta 2008.....	sivu 3
4. Yhdistyksen tavoitteet ja niiden toteutuminen vuonna 2008.....	sivu 4
5. Organisaatio.....	sivu 7
6. Talous.....	sivu 7
7. Toteutus ja yhteistyöverkosto.....	sivu 8
7.1 toimijaverkosta Etelä-Suomessa.....	sivu 11
7.2 toimijaverkosta valtakunnallisesti.....	sivu 12
8. Projektit.....	sivu 14
8.1 Sankarit 10 vuotta.....	sivu 14
8.2 Lappeenrannan ”Valitsen itse” hankkeen keskeiset tulokset 2006-2008	sivu 15
8.3 Opetushallituksen hanke.....	sivu 21
8.4 Pohjanmaa.....	sivu 21
8.5 Rovaniemen alueen toiminnan yhteenveto.....	sivu 22
8.6 Kesäleirien 2008 yhteenveto.....	sivu 23
9. Kummitoiminta	sivu 24
10. Viestintä.....	sivu 25
11. Toiminnan jatkuvuus.....	sivu 25
12. Lopuksi.....	sivu 27

LIITTEET:

”Valitsen itse” hankkeen loppuraportti

Opetushallituksen hankkeen vuosiraportti

Lehtileikkeitä 7 kpl

3. Tiivistelmä vuodesta 2008

Elämäni Sankari ry tekee ehkäisevää päihdekasvatustyötä lasten (7-18v), heidän vanhempiansa sekä ohjaajien / valmentajien parissa. Yhdistyksen keskeisiin toimintatapoihin kuuluvat ryhmäinterventioiden järjestäminen (ehkäisevä päihdetyö), materiaalin tuottaminen ja lapsille / nuorille suunnattujen tapahtumien järjestäminen.

Kokonaisuutena toimintavuosi 2008 oli erittäin antoisa ja kiireinen. Toimimme totutun tehokkaasti kahden kokopäivätoimisen työntekijän voimin. Vuoden kiireisimpinä ajankohtina (syksy) yhdistyksessä työskenteli kaikkiaan 6 työntekijää ja kesäleirien aikaan peräti 15 työntekijää. Tänä vuonna vuoden kiireisimmät kuukaudet olivat helmi-, huhti-, loka- ja marraskuu. Ryhmäinterventioita kohderyhmiemme parissa järjestettiin vuoden aikana kaikkiaan ennätyskelliset 368 kpl. Näihin osallistui 12.856 ihmistä, joista lapsia/nuoria oli 10.617 kpl, vanhempia 1.966 kpl ja ohjaajia/valmentajia 273 kpl. Säämme palautteen mukaan tilaisuutemme olivat erittäin onnistuneita ja kiinnostavia.

Kulunut vuosi oli myös Sankareiden juhluvuosi, sillä järjestömme täytti kunniakkaat 10 vuotta. Juhlavuosi huipentui kutsuvierastilaisuuteen ja nuorisolle suunnattuun hyväntekeväisyyskonserttiin Hyvinkääsaliin 24.9.2008 (järjestön virallinen syntymäpäivä). Tilaisuudet onnistuivat hyvin ja Fintelligens veti konserttiin lähes 200 nuorta kuulijaa. Yhdistyksen historia on mielenkiintoinen kertomus urheiluseurasta käynnistyneestä ideasta ja projektista valtakunnalliseksi ehkäisevän päihdetyön toimijaksi.

Lappeenrannassa ”Valitsen itse” hanke saavutti kolmannen toimintavuotensa päätöksen. Toimintavuosi eteni suunnitellusti ja vuoden alussa palkkasimme hankekoordinaattorin paikallisen raittiustoimen tuella tehostamaan hankkeen toimintoja. Ehkäisevän päihdetyön viikolle keskitimme jälleen toimintaamme vahvasti. Viikon huipentumana järjestimme koko kaupungin vanhemmille suunnatun ”Arjen Sankari” – illan. Tänä vuonna onnistuimme illan järjestämisessä mainiosti. Paikalla oli kaikkiaan 41 eri toimijatahoa Lappeenrannasta ja peräti 700 vanhempaa. Illan aikana valitsimme ja palkitsimme paikallisen Arjen Sankarin paikallaolijoista. Valituksi tuli arvonnän perusteella nelihenken perheen äiti Ritva Virnavirta. Vuoden päätteeksi järjestimme ”Valitsen itse” hankkeen päätöseminaarin Lappeenrannassa kutsuvierasjoukolle. Tässä toimintakertomuksessa myöhemmin hankkeen loppuraportin keskeiset tulokset.

Kesäkuussa saimme Opetushallitukselta erityisavustuksen (20.000 €), jonka avulla kykenimme viemään Lappeenrannan toimintamallia neljälle uudelle paikkakunnalle. Paikkakunniksi valikoituivat Enontekiö, Hyvinkää, Kotka ja Muurola, joista kustakin valitsimme pilottikouluiksi yhden yläkoulun ja yhden lukion. Kokeilu oli erittäin onnistunut ja ko. paikkakunnilta tuli selvä toive toimintojen jatkamiseksi vuonna 2009.

Tapahtumia vuoden aikana järjestimme kaikkiaan (23 kpl) ja niissä tavoitimme ihmisiä n. 10.000 kpl. Tunnetuimpia omia tapahtumiamme ovat sankari teemaviikot kouluille, harrastemessut, sankari teemapäivät, sankari kesäleirit, sankarigolf tapahtuma ja sankarisähly tapahtumat. Kesäleirejä järjestimme kaikkiaan 3 kpl yhdessä Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n kanssa. Leirit työllistivät n. 25 ohjaajaa leiriä kohden ja niille osallistui kaikkiaan lähes 400 lasta. Pääyhteistyökumppanimme Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry rekrytoi osan leiriohjaajista. Hyvinkään leirejä oli tukemassa myös paikalliset Lions klubit Hyvinkään kaupungin ohella.

Järjestömme toiminta on painottunut viimeisen kolmen vuoden aikana yhä enemmän laadukkaiden ryhmäinterventioiden tekemiseen erityisesti oppilaitoksissa. Yhteistyötä tehdään erityisesti järjestö-kunta sektorilla, josta olemme hankkineet kokemuksia mm. Lappeenranta yhteistyön avulla. Hankkeesta on kehitetty valtakunnallinen toimintamalli, joka on sovellettavissa muillekin paikkakunnille. Olemme yhä vahvemmin profiloituneet asiantuntijatahoksi, jolla selvästi on kysyntää ehkäisevän päihdetyön kentällä.

Vuonna 2004 allekirjoitettua alkoholiohjelman kumppanuussopimusta STM:n kanssa jatkettiin edelleen. Yhdistyksen toiminta keskittyy lasten ja perheiden hyvinvoinnille aiheutuvien haittojen vähentämiseen sekä alle 18v päihteiden riskikäytön vähentämisen tavoitteisiin. Jatkoimme mukanaoloamme myös järjestöjen huumausainehjelmassa (JHO).

Yhdistyksen ehkäisevää päihdetyötä tuki taloudellisesti RAY ja Opetushallitus. Muita tuottoja yhdistys sai ryhmäinterventioiden ja materiaalien myynneistä, lahjoituksista ja omien tapahtumien tuotoista. Lisäksi vakuutusyhtiö IF myönsi meille pienen stipendin turvallisuusrahastostaan, jonka avulla toteutimme Hyvinkäällä joulukuussa erityiskoulujen (3 kpl) päihdevalistustilaisuudet.

4. Yhdistyksen tavoitteet ja niiden toteutuminen vuonna 2008

Alla olevien tavoitteiden jälkeen *kursivoidulla* tekstillä on arviota tavoitteiden toteutumisesta.

Järjestömme tavoitteina ovat jo usean vuoden ajan olleet seuraavat;

- Vaikuttaa verkostoitumalla tehokkaammin nuorison hyväksi

Järjestömme on jo pitkään toiminut yhteistyötä tekemällä ja verkostoitumalla. Parhaita tuloksia on saatu paikallisilla hankkeilla ja pitkäkestoisilla yhteistyökuvioilla. Hyvinä esimerkkeinä tästä omien kesäleiriemme toteuttaminen yhdessä Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n kanssa tai Lappeenrannan "Valitsen itse" hanke yhdessä koulujen ja paikallisen raittiustoimen kanssa. Verkostoituminen vaatii säännöllistä yhteydenpitoa, aitoa halua tehdä yhteistyötä, huoltamista ja samansuuntaisia tavoitteita yhteistyöltä. Ihmisten vaihtaessa työpaikkoja on ensi arvoisen tärkeää huolehtia verkostojen päivittämisestä. Tässä tavoitteessamme meillä on vielä paljon kehittämistä myös omassa toiminnassamme.

- Tehdä ja kehittää uutta koulutusmateriaalia ja uusia toimintamalleja valistustyöhön

Uuden toiminnan kehittämisessä on aina kysymys sitoutumista, joka vaatii sekä aikaa että resursseja. Harmiksemme olemme joutuneet resurssipulan vuoksi viime vuosina antamaan tässä tavoitteessamme liikaakin periksi. Haluja, ajatuksia ja uusia ideoita kyllä löytyy, mutta ilman taloudellisia

resursseja emme näitä kykene toteuttamaan. Loppuvuodesta meillä jäi toteuttamatta nettiin tuotettava arvovalintoihin pohjautuva peli juuri tämän takia.

Uusien toimintamallien kehittämiseen ja mallentamiseen panostimme tänä vuonna tietoisesti. Lappeenrannan raittiustoimen kanssa toteuttamamme ”Valitsen itse” –hanke peruskoulujen yläkouluille on tästä hyvä ja toimiva esimerkki. Hanke toteutettiin Lappeenrannassa vuosina 2006-2008 ja se on saanut referenssejä mm. paikalliselta raittiustoimelta, Stakesista ja Opetushallituksesta. Ilman lisäresursseja emme kykene mallentamaan ko. hanketta uusille paikkakunnille. Ko. hankkeesta tarkemmin lisää myöhemmin tässä toimintakertomuksessa.

- Vähentää pitkällä tähtäimellä nuorten päihteiden käyttöä ja muuta ongelmakäyttäytymistä

Edellä mainittu tavoite tulisi olla kaikkien ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen tärkein toiminnan tavoite. On se meilläkin vaikka tiedostamme täysin mittaamisen vaikeudet. Silti aitojen kohtaamisten (ryhmäinterventiot) avulla uskon, että meillä pysyy hyvin tuntuma siihen onko toiminnallamme vaikuttavuutta vai ei. Omassa toiminnassamme keräämme tietoisesti säännöllisesti palautetta juuri asiakkailtamme tähän kysymykseen. Palautteiden perusteella uskallan sanoa, että olemme oikeilla jäljillä ja toiminnallamme on varmasti vaikuttavuutta.

Kouluterveyskyselyt kertovat, että nuorten päihteiden käytössä on tapahtunut viime vuosina paljon myönteistä kehitystä. Raittiita on entistä enemmän ja mm. tupakointi ja huumekeailut ovat vähentyneet. Toinen ääripää on sitten se joukko, joka on tekemisissä päihteiden kanssa jatkuvasti - heillä menee entistä huonommin. Meidän näkemyksemme on, että työskätkää riittää tulevaisuudessakin ihan riittämiin. Tilastot tulevat ja menevät kuten päihteiden käytön trenditkin.

- Vaikuttaa kohderyhmien asenteisiin ja arvoihin

Meidän toiminnassamme tähän vaikutetaan juuri kohtaamalla kohderyhmiämme ja juttelemalla heidän kanssaan. Mielestämme kohtaamista ei voi hoitaa tehokkaasti esim. internetin välityksellä vaan se vaatii katsekontakteja. Erityisen paljon tämä vaikuttaa silloin, kun pyritään saamaan kohderyhmissä aikaan muutosta parempaan. Arvokeskustelujen otollinen maaperä on myös vanhempainilloissa, joissa kohtaamme lasten / nuorten vanhempia.

Palautteiden perusteella uskallan kyllä todeta, että toimintamme on aiheuttanut pysyviä asennemuutoksia kohderyhmissämme, mutta sen analyytiseen tutkintaan ja todistamiseen emme kykene. Tästä olisi varmasti hyvä kehittää oma projekti – kuinka kohderyhmien asenteet muuttuvat ryhmäinterventioiden avulla?!

- Monipuolistaa mukanaolevien yhdistysten kasvatusohjelmia

Tämä tavoite on alkuaikojemme jäänteitä ja liittyy jäsenyhdistystemme (27 kpl) toimintojen muuttamiseen siten, että niissä huomioidaan ehkäisevä työ. Meidän jäsenyhdistyksemme ovat olleet meidän suuntaan hyvinkin passiivisia viime vuosina, jolloin emme kykene tarkkaa vastausta edes antamaan ko. tavoitteen toteutumisesta. Meille ei ole itseisarvo hankkia mahdollisimman paljon jäsenyhdistyksiä. Me voimme tehdä tehokasta yhteistyötä ilman jäsenyyksiäkin.

Yhteistyön avulla olemme kuitenkin olleet vaikuttamassa useiden eri hyvinvointi- ja terveysthankkeiden käynnistymiseksi.

- Korostaa kavereiden, harrastusten ja positiivisten vaihtoehtojen merkitystä nuorisolle

Kyseinen tavoite toteutuu joka ikisessä kohtaamisessa nuorten kanssa. Usein toteutamme koulujen teemaviikkojen aikana jonkin liikunnallisen tapahtuman kuten sankarisähly turnauksen, liikuntakilpailun tai vaikkapa haasteottelun oppilaat vs opettajat. Näiden tapahtumien myötä saamme hienolla tavalla perusajatuksemme liikunnan ja valistustyön yhdistämisestä toteutumaan. Koulujen yhteiset mm. liikuntatapahtumat nostattavat ME-henkeä ja yhteisöllisyyttä koulun sisällä.

Lappeenrannassa toteutettiin keväällä II Sankarisähly turnauksen yhteydessä nuorille kysely turnauksen onnistumisesta ja sen vaikutuksista. Vastaaajista (n. 100 kpl) 31% oli sitä mieltä, että liikunnallisuus oli lisääntynyt ja 81% oli sitä mieltä että luokkahenki oli parantunut.

- lisätä nuorille suunnattujen positiivisten tapahtumien määrää

Viime vuosina olemme tietoisesti pyrkineet vähentämään osallistumisia eri tapahtumiin. Valikoidusti olemme osallistuneet meille sopiviin tapahtumiin. Painopiste on ollut omissa vahvoissa nuorisotapahtumissamme kuten

- SankariSportti kesäleirit
- Sankarisähly turnaukset IP-kerhoille ja muille
- Liikuntakorttikilpailut
- Muut liikunnalliset tapahtumat.

Kyseisten tapahtumien vaikuttavuus on erittäin suurta varsinkin tässä ajassa, jolloin nuorten päivittäinen liikkuminen on koko ajan vähenemässä. Olemme ylpeitä siitä, että olemme koko historiamme ajan olleet tämän asian etulinjassa kulkijoita ja sen puolestapuhujia.

Vuoteen 2009 lähdeäessä tulemme uudistamaan ja päivittämään järjestöme tavoitteita, jotta saisimme niiden toteutumisesta entistä enemmän tietoa irti. Kyseinen asia on käsittelyssä heti vuoden ensimmäisessä hallituksen kokouksessamme.

5. Organisaatio

Elämäni Sankari ry on kansalaisjärjestöjen yhteistyöyhdistys, jolla on 27 kpl jäsenyhdistyksiä. Ylintä päätäntävaltaa käyttää yhdistyksen vuosikokous, joka pidetään kerran vuodessa (keväisin). Yhdistyksen toimeenpano valtaa käyttää yhdistyksen hallitus, jossa on puheenjohtajan lisäksi 6 muuta jäsentä. Paikallisesti (Hyvinkäällä) taustalla on toiminut ns. neuvottelukunta, jonka koostumus ja rooli on vuosittain vaihdellut. Viime vuosina koko neuvottelukunnan rooli on ollut näkymätön johtuen kaupungin ja Sankareiden epämääräisestä yhteistyötilanteesta (ei kirjallista sopimusta).

Vuonna 2008 yhdistyksen hallitus kokoontui kaikkiaan 5 kertaa. Lisäksi järjestimme yhden arviointi-/työkokouksen joulukuussa 2008. Hallituksen kokousten valmistelijana ja kokoussihteerinä toimi Henrik Norrena.

Ryhmäinterventioiden onnistumiseksi taustalla toimii ns. sankarikouluttaja verkosto, johon kuuluu tällä hetkellä 15 oto-kouluttajaa. Rovaniemen yhteistyön ansiosta sankarikouluttajien määrä on välillisesti noin 45 kpl. Alueellisesti yhdistyksellämme on 3 kpl aluevastaavia (Petri Kylmänen – Lappeenranta, Arto Piuva – Rovaniemi ja Henrik Norrena Hyvinkää / lähikunnat).

Yhdistyksen hallitus vuonna 2008:
(suluissa varajäsen)

Kalliomaa Jouko pj.
Willbrandt Jaana (Tuija Marin)
Rönkä Antero (Mika Leinonen)
Liesmäki Hannele (Leena Jokiaho)
Koski Matti (Tomi Koskimies).

Yhdistyksen toiminnanjohtajana toimi Henrik Norrena, hankekoordinaattorina Jarno Saarinen helmikuun 2008 alusta, työharjoittelussa (2 kk) Johanna Lindell, kesäleireillä ohjaajina toimivat 13 kpl kesätyöntekijöitä Taru Teiniranta, Sanni Korhonen, Fanni Noroila, Ville Korhonen, Tytti Veräväinen, Mikko Leinonen, Elias Kohtamäki, Tuuli Kuittinen, Sauli Sukanen, Laura Aro-Koivisto, Jani Luukkonen, Sari Vajavaara ja Linda Norrena.

Yhdistyksen kirjanpitäjänä toimi Ilkka Niiranen.

Yhdistyksen tilintarkastajina toimivat Heikki Wejberg ja Aila Haapamäki.

6. Talous

Yhdistyksen toimintaa rahoitti pääosin RAY, joka myönsi yhdistykselle kohdennettua toiminta-avustusta 90.000 €. Opetushallitus myönsi kesäkuussa 20.000 € erityisavustusta "Valitsen itse" hankkeen levittämiseksi 4 uudelle paikkakunnalle (Enontekiö, Hyvinkää, Kotka ja Muurola). Muu rahoitus koostui ryhmäinterventiomyynneistä, materiaaliomyynneistä, Sankarigolfin tuotoista ja muista mahdollisista lahjoituksista. Muun rahoituksen osuus tuotoista oli noin 53.000 €.

Vuosi 2008 oli yhdistykselle taloudellisesti totutun tiukka. Tilikauden tulos osoittaa alijäämää -1.800 €. Mitään isoja yllätyksiä ei tuloslaskelmaan tullut. Suurimmat menoerät olivat henkilöstökulut, km-korvaukset, asiantuntijapalvelut, majoituskulut ja 10 v juhluvuoden tapahtumakulut. Tuotoissa eniten jäätiin budjetista materiaalityön myynnissä, koska aikaa ei juurikaan jäänyt markkinointiin ja myyntityöhön.

Eri projektit toteutuivat suunnitellusti ja täyttivät niille osoitetut tavoitteet taloudellisesti. Ainoastaan Opetushallituksen hankkeeseen saatiin erillinen projektiavustus muut hankkeet toteutettiin RAY:n tukemana kohdennetusta toiminta-avustuksestamme.

Saaduilla avustuksilla toimintaa pyöritettiin varsin tehokkaasti. Voidaankin todeta, että resursseihin nähden Sankarit tekevät todella tehokasta työtä. Ilman taloudellisten resurssien kasvua ei toimintaamme kyetä laajentamaan tulevaisuudessa.

7. Toteutus ja yhteistyöverkostot

Yhdistyksemme keskeinen toimintamuoto on ryhmäinterventioiden järjestäminen, materiaalin tuottaminen ja nuorille suunnattujen tapahtumien järjestäminen. Ryhmäinterventiot kestävät keskimäärin 75 min. ja maksimissaan yleensä 90 min.

Ryhmäinterventioiden taustalle olemme usein teettäneet koulukohtaiset hyvinvointikyselyt, joilla on kartoitettu oppilaiden hyvinvointiin liittyviä asioita. Tulokset saadaan pikaisesti ulos ja ne antavat tarkan kuvan koko koulun tilanteesta. Kyselyyn vastaavat kaikki koulun oppilaat. Kyselyjä voivat oppilaitokset ja muut paikalliset toimijat hyödyntää omassa työssään. Tänä vuonna teetimme hyvinvointikyselyjä lähes 7.000 oppilaalle eri kouluissa. Hyvinkäällä eräessä yläkoulussa pääsimme ko. kyselyn avulla tarttumaan kiinni ja puuttumaan 7. luokkalaisten parissa vallinneeseen imppaus kuvioon!

Ryhmäinterventiot (ehkäisevä päihdetyö)

Vertailuna viimeisen kolmen vuoden aikana toteutuneita tilaisuuksia ja tavoitettujen ihmisten määrää.

	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Ryhmäinterventioita	228	252	368
Tavoitettuja ihmisiä	10.728	7.795	12.856

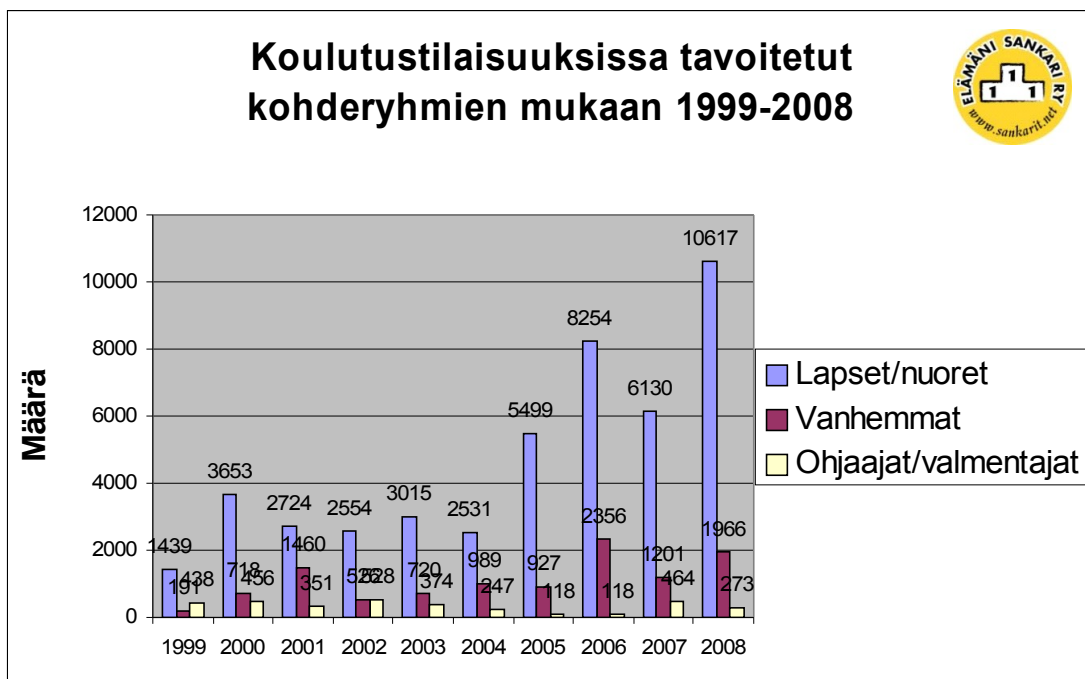
Vuonna 2008 tavoitetuista ihmisistä oli

lapsia / nuoria	10.617 kpl,
vanhempia	1.966 kpl ja
ohjaajia / valmentajia	273 kpl.

Luvuista voi todeta sen, että pääpaino on edelleen nuorten kohtaamisissa. Jatkossa haluaisimmekin panostaa entistä enemmän erityisesti vanhempien suuntaan, jotka ovat tärkeimmässä asemassa lasten kasvattajina. Nykyresursseillamme emme kykene määrällisesti millään lisäämään toimintaamme.

Ryhmäinterventioimme kehittyivät entisestään hyvän suunnittelun ja laajan yhteistyön asiantuntijatahomme (Mood House Oy) kanssa. Ilman ko. asiantuntijatahoa emme olisi kyenneet toimintavuodesta selviämään.

Seuraavassa kuvassa ryhmäinterventioidemme avulla tavoitetut ihmiset kohderyhmittäin vuosina 1999-2008 kuvaamaan tilaisuuksiemme määrien ja kohderyhmien kehitystä.

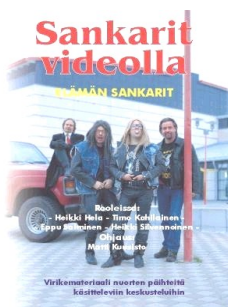

Ryhmäinterventioihin suunniteltuja materiaalejamme myytiin vuonna 2008 alle tavoitteemme. Suurin syy tähän oli keskittymisemme ydintoimintoihimme ja resurssipula. Markkinoimme ko. tuotteita mm. eri tapahtumissa ja valtakunnallisella kouluihin suunnatulla markkinoinnilla.

Kaikki tuotteemme ovat valtakunnallisia materiaaleja ja niiden levinneisyys on erittäin laajaa. Kuluvana vuonna myimme ensimmäisen materiaalimme ulkomaille Espanjan aurinkorannikolle (suomalainen koulu). Myyjien materiaalimme avulla on pidetty tuhansia valistustilaisuuksia ja niillä on tavoitettu kymmeniä tuhansia ihmisiä.

Vuonna 2008 myydyt valistusmateriaalit ja levinneisyys paikkakunnittain;

- *Sakke Sankari päihdelautapeli* (opetuspaketti) 10 myytyä peliä
* 10 eri paikkakuntaa
- *Sankarit videolla*, 1999 23 myytyä nauhaa
* 15 eri paikkakuntaa
- *Syöksylasku*, 2003 24 myytyä nauhaa
* 22 eri paikkakuntaa
- *Diileri*, 2006 45 myytyä nauhaa
* 33 eri paikkakuntaa

Tapahtumia

Tapahtumia, joissa olemme viime vuosina olleet mukana;

	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Tapahtumia	19	20	23
Tavoitettuja ihmisiä	5.800	7.378	10.515

Oheiset määrät ovat tapahtumien osalta pienentyneet alku vuosistamme, koska painopisteemme on muuttunut selkeästi ryhmäinterventioiden suuntaan. Perinteiksi muodostuneita omia tapahtumiamme ovat lapsille suunnatut harrastemessut, IP-kerhoille suunnatut

natut sankarisähly –turnaukset, sankari teemaviikot /-päivät, sankari kesäleirit ja sankarigolf tapahtuma (yrityksille).

Näiden omien tapahtumien lisäksi olemme olleet kysytyjä muidenkin järjestämiin tapahtumiin. Vuonna 2008 olimme mukana mm. päihdepäivillä Kuopiossa, VIII Sankarisähly tapahtumassa Pieksämäellä, useilla eri kesäleireillä, kouluterveyspäivillä Helsingissä ja ehkäisevän päihdetyön viikolla Lappeenrannassa sekä Hämeenlinnassa.

Kuvassa Lappeenrannan yläkoulujen välinen II Sankarisählyn lopputurnaus toukokuussa 2008.

7.1 Toimijaverkostoamme 2008:

Hyvinkää + lähikunnat

Vuonna 2008 yhteistyötahomme olivat Etelä-Suomessa pääosin eri koululaitoksia, kuntia, Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu, urheiluseuroja ja jäsenyhdistyksiämme.

HYK / lukio

Hyvinkään kaupunki (opetustoimi, IP-kerhot, nuorisotoimi, Lions klubeja)

Malmin liiketalouden oppilaitos

Etu-Töölön lukio

Etelä-Suomen liikunta ja urheilu ry

Järvenpään seurakuntaopisto, DIAK AMK
 Tervakosken Pato P94
 Team Vanpa T93
 RAY
 Opetushallitus
 Mood House Oy
 Hyvinkään Ponteva T95
 Korso Mikkolan koulu (ala- ja yläkoulu)
 Janakkalan Palloseura T92
 Linna-Golf Oy
 Töölön Yhteiskoulu
 Normaalilyseo (H:ki)
 Saksalainen koulu
 Herttoniemen lukio

7.2 Toimijaverkostomme 2008:

valtakunnalliset yhteistyötahot

Keskeiset yhteistyökumppanimme valtakunnallisesti ovat Lappeenrannan ja Rovaniemen kaupungit, joissa meillä on nimetyt aluevastaavamme (Petri Kylmänen, Arto Piuva). Muista kunnista mainittakoon erityisesti Pieksämäki, jossa meillä on ollut yhteistyötä jo vuodesta 2000.

Lappeenrannan kaupunki (raittiustoimi, peruskoulut (7 kpl), seurakunta, muut alkoholi-ohjelman toimijat)
 Rovaniemen kaupunki (Lapin Liikunta ry, AMKK (liik.ohjaajat)
 Pohjanmaa (8 eri kuntaa)
 RAY
 Opetushallitus
 Stakes
 Mood House Oy
 Pieksämäen seudun liikunta ja urheilu ry
 Suomen Urheiluopisto / Vierumäki
 Jäsenyhdistykset (27 kpl)
 Valtakunnallinen alkoholiohjelma
 Järjestöjen huumausaineohjelma
 Raittiuden Ystävät ry (Anna lapselle raitis Joulu –kampanja)

8. Projektit

8.1 Sankarit 10 vuotta 24.9.2008

Syksyllä 2008 tuli kuluneeksi tasan 10 vuotta järjestömme perustamisesta. Juhlavuotta oli suunniteltu pitkään ja päädyimme siihen, että nimesimme vuoden tärkeimmät tapahtumat ns. juhlatapahtumiksi. Juhlimme tapojemme mukaisesti työn merkeissä mm. teemaviikoilla Lappeenrannassa, IP-kerhojen sankarisählyssä Hyvinkäällä ja omilla kesäleireillämme.

Varsinaisena järjestön juhlapäivänä järjestimme kutsuvierastilaisuuden ja hyväntekeväisyyskonsertin Hyvinkäällä. Illan pääesiintyjänä oli Finntelligens yhtye.

Kutsuvierastilaisuus onnistui hienosti ja kertosimme historiaamme keskeisten kumppanimme ja jäsenjärjestöjen kesken. Tilaisuudessa palkitsimme järjestömme vahvoista vaikuttajista seuraavat henkilöt (suluissa ansioita);

Leena Jokiaho	(MLL:n Hyvinkään yhdistyksen edustaja ja pitkäaikainen hallituksen jäsen)
Ilkka Musto	(Hyvinkään Tahkon edustaja ja pitkäaikainen hallituksen jäsen)
Harri Ruotsalainen	(alusta asti mukana ideoimassa ja kehittämässä Sankareiden toimintaa eri rooleissa ja pitkään mukana mm. hallituksessa).

Kuvassa järjestössämme vaikuttaneet puheenjohtajat, jotka kukitimme ja palkitsimme kiitosten kera. Paikalla olivat puheenjohtajamme vasemmalta lukien nykyinen pj. Jouko Kalliomaa (2003-), yhdistyksemme ensimmäinen pj. Mauri Oksanen (1998-1999) ja Aarre Peltonen pj. vuosina (1999-2003).

8.2 ”Valitsen itse” ehkäisevän päihdetyön hanke 2006 – 2008 keskeiset tulokset

Tähän on koottu ko. hankkeen keskeiset tulokset vuosina 2006-2008. Liitteenä löytyy hankkeen loppuraportti kokonaisuudessaan, joka on myös ladattavissa internetsivuiltamme osoitteesta www.sankarit.net.

TAVOITTEELLINEN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN HANKE

Lappeenrannan kaupunki, Itä-Suomen lääninhallitus ja RAY rahoittivat vuosina 2006-2008 Lappeenrannan yläkouluilla toteutetun ehkäisevän päihdetyön hankkeen. Hanke nimettiin ”Valitsen itse” -hankkeeksi. Hankkeen nimi kuvaa yksilön vastuuta itsestään, hyvinvoinnistaan sekä läheisistään. Lappeenrannan kaupunki sitoutui hankkeen toteutukseen kaupungin johtoa myöten. Lappeenrannan kaupungin Raittiustoimisto ja Elämäni Sankari ry allekirjoittivat 15.2.2006 kumppanuussopimuksen ”Valitsen itse” –hankkeen toteuttamisesta. Elämäni Sankari ry on ehkäisevään päihdetyöhön erikoistunut yhdistys, jonka toiminnan päärahoittaja on Raha-automaattiyhdistys.

Sopimuksessa Elämäni Sankari ry sitoutui toteuttamaan kohdennettua ehkäisevää päihdetyötä Lappeenrannan yläasteiden oppilaille, heidän vanhemmilleen ja yhteistyökostolle. Hankkeeseen osallistuneet koulut olivat Armilan koulu, Itä-Suomen koulu, Kesämäenrinteen koulu, Kimpisen koulu, Lauritsalan koulu, Lönnrotin koulu ja Sammonlahden koulu. Hankkeen koordinoinnista vastasi Lappeenrannan Raittiustoimisto ja hankkeelle perustettiin ohjausryhmä, jonka tehtäväksi määriteltiin hankkeeseen liittyvien toimintojen seuranta, arviointi ja hankkeen toimintojen kalenterointi koulujen toimintasuunnitelmiin.

Hankkeen asiantuntijana ja aluevastaavana toimi Petri Kylmänen. Hankkeen ehkäisevä päihdetyö määriteltiin Stakesin laatukriteeristön (2005) mukaisesti yleisesti toiminnaksi, jolla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen, päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin, päihteiden käyttötapoihin sekä päihteiden ongelmakäyttöä synnyttäviin olosuhteisiin ja sitä tukevaan kulttuuriin.

”VALITSEN ITSE” -HANKKEEN TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli tarttua tuoreella ja innovatiivisella tavalla koulutervekyselyjen tuottamiin tuloksiin ja haasteisiin; syrjäytymisen väyliin, päihteiden kokeiluun ja käyttöön sekä terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Hanke vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa, vahvistaa päihdevastaisia asenteita, edistää hyvinvointia, lisää liikunta-aktiivisuutta ja vaikuttaa suoraan terveystietoisuuteen tuomalla aktiivinen keskustelu luokkatiloihin. Hankkeen tavoitteena oli lisätä kohderyhmän valmiuksia elämänhallintaan, vahvistaa kielteistä asennoitumista päihteisiin, vähentää sekä lopettaa päihteiden käyttöä, edistää terveystietoisuutta ja lisätä päivittäistä liikuntaa, tukea ja vahvistaa vanhempia/huoltajia kasvatustehtävässä, tukea koulujen päihdeohjelman ja terveystiedon toteutumista käytännössä, tukea oppilashuoltoryhmien toimintaa sekä tukea ja kehittää alueellista ehkäisevää päihdetyötä. Tavoitteet asetettiin valtakunnallista alkoholiohjelmasta myötäillen sekä ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit huomioiden. Hankkeen tuloksena tavoiteltiin alueellista ehkäisevän päihdetyön toimintamallia peruskouluihin.

HANKKEEN ARVIOINTI

”Valitsen Itse” -hankkeen arviointimateriaali kerättiin yläkoulujen rehtoreilta, oppilailta, vanhemmilta sekä ohjausryhmältä. Hankkeen arviointi toteutettiin itse arviointina, koska hanke toteutui projektiluonteisena kolmen vuoden aikana. Arvioinnin mittareina käytettiin hankkeen hyvinvointikyselyjen seurantaindikaattoreita sekä Stakesin kouluterveyskyselyjen tuloksia. Arviointi perustuu projektin toimintaa koskeviin työpapereihin, toimintaraportteihin, toimintaa koskeviin tietoihin, keskusteluihin, ehkäisevän päihde-työn ja terveydenedistämisen laatukriteereihin.

Yläkoulujen palaute

Hankkeen yhteistyö ehkäisevän päihdetyön toiminnan toteutuksessa arvioitiin (asteikko 1-5) yläkoulujen palautteena seuraavasti;

- * Yhteistyöhön liittyvässä toiminnassa oli riittävästi sisältöjä (ka 4.25) ja toimintaa oli riittävästi (ka 3.75).
- * Koulut löysivät omaan terveystiedon opetukseen nuoria kiinnostavia sisältöjä (ka. 4.25).
- * Nuoret osallistuivat teemaviikon suunnitteluun (ka. 3) ja teemaviikon toiminnan toteuttamiseen hyvin (ka 4).
- * Peruskoulujen palautteiden perusteella yhteistyön suunnittelussa sovitut tavoitteet toteutuivat (ka 4.25), mutta koulut tarvitsevat jatkossakin tukea ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa.
- * Koulujen ja kotien yhteistyö tukeminen hankkeella arvioitiin kiitettäväksi (ka. 4.75).

Nuorten osallistaminen korostui erityisesti liikunnan kautta ja joissakin kouluissa teemaan liitetyillä vertaisvalistuksella (toiminnallinen peli) sekä tuotetun materiaalin muodossa (tupakoinnin vastainen esite). Joissakin kouluissa teemaviikkoja/-päiviä tehostettiin liittämällä aiheeseen liittyviä ainekirjoituksia sekä kuvaamataidon tuotoksia. Näillä tuettiin oppilaiden kokonaisvaltaista osallistumista hankkeeseen.

Ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta arvioitiin myös yhteistyökoulujen toimesta. Hankkeen vaikutus koettiin erittäin hyväksi perheen ja nuoren kasvun tukemisessa sekä alueellisen sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kiinteyden tukemisessa. Koulut arvioivat että hankkeen toiminta vähentää oppilaiden häiriökäyttäytymistä jonkin verran, vapaassa palautteessa kouluilta toivottiin jatkossa kohdennettua työskentelyä erityisoppilaiden kanssa. Koulujen palautteen mukaan hankkeen toiminta vaikuttaisi jopa positiivisesti nuorten viikonloppujen viettoon sekä vähentäisi lyhyemmällä ja pidemmällä aikavälillä nuorten päihteiden käyttöä. Arvio tukee myös hyvinvointikyselyjen ja Stakesin kouluterveyskyselyjen tuloksia hankevuosia toisiinsa verrattaessa.

Koulut arvioivat hankkeen koordinoitua, ohjausta ja vaikuttamismahdollisuuksia (asteikko 1-5) seuraavasti;

- * Yhteistyöhön liittyvän toiminnan tavoitteet olivat selkeitä (ka 4.5) ja tiedonkulku sujui hyvin (ka 4).

- * Koulut pääsivät vaikuttamaan hyvin toiminnan suunnitteluun (ka 4.25) ja hyvin toteutuivat myös suunnitelmat käytännössä (ka 4.25).
- * Kouluilla oli mahdollisuus saada tukea nimetyille yhdyshenkilölleen ja se arvioitiin hyväksi (ka 4).
- * Omaa sitoutumistaan koulut arvioivat hyväksi (ka 4.25).
- * Hanketta hyödynnettiin terveystiedon opetuksessa (ka 4.25) ja jonkin verran myös oppilashuoltoryhmien työskentelyssä (ka 3.75).
- * Hanke tuki tehokkaasti myös koulujen henkilökunnan sisäisessä koulutuksessa ja valmiuksien lisäämisessä (ka 4.5).
- * Koulujen arvio hankkeen resurssoinnissa koettiin toiminnan osalta riittävän laajaksi (ka 4) ja hankkeen suunnittelu oli hyvää (ka 4.25).
- * Koulut kokivat että hanke vastasi tarpeita, mutta omaa panosta aikaresurssoinnin osalta arvioitiin kohtuulliseksi (ka 3.75).
- * Hankkeen ei koettu vievän aikaresursseja varsinaiselta työltä kovinkaan paljon (ka 2.25).

Oppilaiden palaute

Oppilailta kerättiin kolmen vuoden aikana palaute teemaviikkojen ryhmäinterventioiden jälkeen. Palaute on kerätty lähes tuhannelta oppilaalta.

- * 82 % oppilaista ilmoitti saaneensa uutta tietoa ryhmäinterventioiden aikana.
- * Oppilaat saivat antaa arvosanan asteikolla 1-5 siitä minkälaiseksi he kokivat ryhmäintervention vaikuttavuuden. Arvosanan keskiarvo on 4.6.
- * Oppilaista 87.9 % ilmoitti kokeneensa ryhmäintervention tarpeelliseksi tai erittäin tarpeelliseksi, ainoastaan 3.6 % vastaajista koki ryhmäinterventiot tarpeettomiksi.
- * Oppilailla oli myös mahdollisuus antaa kehittämisideoita ja muuta palautetta. Sen perusteella mainittakoon, että toimintaan kytketty liikunnallinen osuus koettiin erittäin hyväksi ja ryhmäyttäväksi. Myös vertaisvalistuksessa käytetty päihdepele sai kiitettävää palautetta.

Vanhempien palaute

Vanhemmat arvioivat hanketta heille suunnatussa kyselyssä syksyllä 2007 ja vanhempainilloissa käytetyillä interaktiivisilla laitteilla. Vanhempien palautteen osalta voidaan arvioida, että hanke tuki erittäin paljon kodin kasvatustyötä sekä koulun ja kodin yhteistyötä.

- Hankeen tärkeyttä arvioitiin arvosanalla 4.9 (asteikko 1-5).
- Vanhemmat korostivat että ehkäisevän päihdetyön toiminnan tulee olla säännöllistä ja jatkuvaa.

Hyvinvointikyselyt ja Stakesin kouluterveyskyselyt

Hankkeessa tehtyjä hyvinvointikyselyjä (2006 kevät ja syksy, 2007 ja 2008) ja Stakesin kouluterveyskyselyjä (2006 ja 2008) tulkittaessa, voidaan todeta seuraavat tuloksia nuorten terveyskäyttäytymisessä vuosina 2006-2008 (indikaattorit määritelty hankkeen tavoitteiden mukaisesti);

- * Aiempaa harvemmat yläluokkalaiset ovat ilman läheisiä ystäviä
- * Vanhemmat tietävät paremmin missä oma lapsi viettää vapaa-aikaansa ja kenen kanssa
- * Tupakointi, humalajuominen ja huumausainekokeilut ovat vähentyneet
- * Oppilaat kokevat aiempaa paremmin terveystiedon opetuksen lisäävän valmiuksia huolehtia terveydestä ja terveystiedon aiheet ovat aiempaa kiinnostavia.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Hankkeen terveys- ja hyvinvointivaikuttavuutta on vaikea arvioida, koska vaikuttavuuden mittaamiseen tarvittaisiin pitkäkestoinen tutkimustyö. Tämä edellyttäisi tutkimustoiminnan liittämisen ehkäisevään päihdetyöhön, tällaista tutkimusta ei ole Suomessa eikä maailmalla tehty. Ehkäisevän päihdetyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointiin liittyy vaikeita mittaamisongelmia, joiden takia yksiselitteisiä, objektiivisia tuloksia ei juuri ole mahdollista saada. Kohdennetun työskentelyn mini-interventioiden osalta yksilökohtaisten tulosten ja vaikutusten osoittaminen edellyttäisi etukäteismittauksen lisäksi seurantamittauksia pitemmän aikavälin kuluessa. Tämän lisäksi pitäisi vaikuttavuuden arvioinnissa kyetä sulkemaan pois muut vaikuttavat tekijät. Suuntaa antavia tietoja vaikuttavuudesta saadaan seurantatiedoista, joista käy ilmi tavoitetut osanottajat, edelleen osanottajien palaute antaa viitteitä ”viestin perillemenosta”. Yksilötason vaikuttavuuden lisäksi on erittäin merkittävää palvelujärjestelmään kohdistuvat vaikutukset, alueellisen ehkäisevän päihdetyön toimijaverkoston yhteistyön ja toimintakulttuurin kehittyminen.

Hankkeen toiminta rakentui johdonmukaisesti suunnitelmissa esitetyille ajatuksille, toisaalta toiminnassa tapahtui joitakin muutoksia kokemusten seurauksena. Hanke oli

hyvin toimintapainotteinen ja se on suuri vahvuus. Käytettävissä olevat niukat resurssit suunnattiin mahdollisimman tarkoin suunniteltujen ja hyväksi todettujen toimintojen toteuttamiseen. Valitun linjauksen ansiosta saatiin aikaan mittava määrä toimintoja ja tapahtumia toiminta-alueella. Erityisesti alueen kouluihin tarkoitettu ohjelma oli laaja ja kunnianhimoinen. Toimintapainotteisuudesta huolimatta hankkeessa tehtiin kehittämistyötä toimintamallin kuvaamisen ja pilottihankkeiden myötä. Hanke oli mahdollistajan roolissa ja se pääsi riittävän syvälle kehitysvoimaksi kouluyhteisöjen sisälle.

Yhteistyötahokoulujen sitoutuminen hankkeeseen oli vaihtelevaa. Yhteistyön jatkumolle paikannettuna yhteistyö tapahtui osin yhteydenpitona ja tietojen vaihtona, pääosin resursien yhteensovittamisena ja vaihdantana ja lisäksi monelta osin tilannekohtaisena yhteistyönä. Tavoitteena tulisi olla sellainen yhteistyö, jossa osapuolten kesken haetaan yhteiset pitkäjänteiset tavoitteet, joiden saavuttamiseksi oltiin valmiit tekemään sitoutuneesti yhteistyötä ja tarpeen mukaan jopa mukauttamaan omaa toimintaa.

Yhteistyöverkostoille oli suunniteltu hyvin keskeinen rooli hankkeen toteuttamisessa. Osin hankkeen kestosta johtuen, yhteistyökulttuurin synnyttäminen jäi vielä keskeneräiseksi. Koulut nähtiin kuitenkin tärkeimmäksi yhteistyötahoksi siksi, että sitä kautta oli mahdollista tavoittaa halutut ikäluokat ja osin myös näiden vanhemmat ja toisaalta koululla on kasvatuksellinen tehtävä myös päihdeasioissa ja lisäksi koulu on vahva vertaisyhteisö. Koulun rooli nähtiin hankkeessa keskeisenä vanhempien rinnalle tulevana lähikasvattajana.

”Valitsen Itse” -hanke oli osaltaan vähentämässä nuorten päihdekokeiluja ja käyttöä vaikuttamalla nuorten omiin ja heidän elinpiirinsä asenteisiin. Hankkeessa kehitettiin ehkäisevän päihdetyön toimintamalli, joka soveltuu paikallisiin olosuhteisiin ja joka on otettavissa käyttöön muilla vastaavilla alueilla. Kyseessä on yhteisöllisen ehkäisevän päihdetyön toimintamalli, jossa on mukana sekä toimintayhteisöjä että asuinalueen eri toimijatahoja.

Hankkeen suunnittelussa tehtiin keskeiset linjaukset, jotka ohjasivat työskentelyä toteutuksen aikana. Tehdyistä linjauksista tärkeimmät olivat:

- toimitaan suorassa suhteessa lapsiin ja nuoriin
- toimitaan pääasiassa heille tärkeiden lähisuhteiden kautta
- ehkäisevää päihdekasvatusta edistetään integroimalla ehkäisevä päihdetyö
- toimintaympäristöihin (esim. koulu, nuorisotyö) sekä tukemalla vanhemmuutta ja aikuisten yleistä kasvattajaroolia
- päihdeiden käytön ehkäisemiseksi muokataan paikallisyhteisöjä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja vapaa-ajan toiminnan näyttämönä
- toiminnassa tähdätään lasten ja nuorten kannalta tärkeiden aikuisten yhteiseen voimaantumiseen vahvistamalla osallisuutta, vastuunottoa ja yhteistyötä.

Hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa uskottiin, että tällaisten linjausten ansiosta pystytään tekemään parempaa ehkäisevää päihdetyötä, saadaan aikaan laajempia ja pysyvämpiä vaikutuksia sekä parannetaan projektin kehittämien toimintamallien hyödynnettävyyttä projektin päätyttyä. Tehdyt linjaukset osoittavat, että hankkeessa oli laaja-alainen näkemys ehkäisevästä päihdetyöstä samoin kuin ja lasten ja nuorten elinpiirissä ja toimintayhteisöissä toimivien aikuisten roolista päihdeiden käyttöön vaikuttajina.

Hankkeessa korostettiin sitä, että päihteet ja niiden käyttö ovat väistämätön osa lasten ja nuorten jokapäiväistä kasvuympäristöä ja että myös päihdekasvatus on saatava luonnolliseksi osaksi jokapäiväistä elämää. Hanke painotti lasten ja nuorten elinpiirin turvallisuutta ja suvaitsevuuksia tärkeänä puolena yleistä kasvuympäristöä, samalla kun hanke edellytti aikuisten toimivan tavoitteellisesti päihdekokeilujen vähentämiseksi. Tästä syntyy kiinnostava jännite hankkeen toiminnalle, vanhemmat odottavat ulkopuolisten toimijoiden keskustelevan päihteiden käytöstä lapsiensä kanssa ja toisaalta hanke korosti kodin merkitystä päihdevalistuksessa.

Päihteiden käytön kysymykset nähtiin hankkeessa osana lasten ja nuorten muuta terveystietoisuutta ja hyvinvointia eikä erillisenä saarekkeena. Vaikka päihteet ovat hankkeen toiminnan keskiössä, päihdekasvatukseen liittyivät myös muut asiat kuten lasten ja nuorten perustarpeet, seksuaalisuus, lepo ja nukkuminen, internet, perhesuhteet, ystävät jne. Tämän vuoksi hankkeessa korostettiin yksilöllisyyttä ja intimitetin huomioidamista. Päihdekasvatukselta edellytetään hienovaraisuutta ja yksilöiden kunnioitusta päihdevaaroilla pelottelun sijaan. Tästä yksilöllisyyden ja yhteisökohtaisten toimintamuotojen yhdistämisestä syntyy toinen mielenkiintoinen jännite hankkeen toimintaan. Miten eri toiminnoissa voidaan huomioida yksilö. Toiminta perustuu aina johonkin projektiteoriaan eli näkemykseen tavoiteltujen vaikutusten syntyisestä hankkeen toiminnan seurauksena. Projektiteoria pitää sisällään oletuksia hankkeen toteuttamien, muutoksiin tähtäävien interventtioiden valintaperusteista, vaikutusmekanismeista ja etenemisestä. Kyseiset keskeiset oletukset voivat perustua esim. tutkimustietoon tai työkokemukseen. Toimintaa ohjaavat oletukset voidaan tehdä enemmän tai vähemmän näkyviksi. ”Valitsen Itse” – hankkeen projektiteoria tukeutui vahvasti terveystietoisuuden näkökulmaan ja ehkäisevän päihdetyön laatukriteereihin. Ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristöön ei sellaisenaan löydy tutkimustietoa, joten oleellinen merkitys oli myös hankkeeseen osallistuneiden työkokemus sekä aiemmat kokemukset hanketyöstä.

Yleisen käsityksen mukaan ehkäisevän päihdetyön laatukriteerein toteutettu ehkäisevä päihdetyö on vaikuttavaa. Terveystietoisuuden edistäminen ehkäisee haittoja ja tähän tulokseen hankkeessa on päästy. ”Valitsen Itse” -hankkeella on ollut toivottu vaikutus Lappeenrannassa ja sen menetelmiä tulisi vakiinnuttaa sekä levittää muillekin paikkakunnille.

Hankkeen sovellukset ovat osin tai kokonaan on hyödynnettävissä toimintaympäristössä (valtakunnallinen, alueellinen, ryhmä, yksilö). Toimintaprosessin edistävä vaikutus perustuu oppilaitosten osalta erityisesti toimintakulttuurin kehittymisenä, tällöin on mahdollisuuksia saada aikaan pitkäkestoisempia vaikutuksia sekä asenteissa että päihteiden käytössä.

Hankkeen tavoitteiden toteutumista on kuvattu seuraavalla toteutumistaulukolla:

Tavoite - Toteutuminen

Kohderyhmän valmiudet elämän hallintaan lisääntynyt	- Toteutunut hyvin
Vahvistaa kielteistä asennoitumista päihteisiin	- Toteutunut hyvin
Vähentää sekä lopettaa päihteiden käyttöä	- Toteutunut hyvin
Edistää terveystietoisuutta	- Toteutunut hyvin

- Lisää päivittäistä liikuntaa - *Toteutunut kohtuullisesti*
- Tukee vanhempia kasvatustehtävässä - *Toteutunut hyvin*
- Tukee koulujen päihdeohjelmaa ja terveystiedon toteuttamista käytännössä - *Toteutunut hyvin*
- Tukee oppilashuoltoryhmien toimintaa - *Toteutunut hyvin*
- Tukee alueellista ehkäisevää päihdetyötä - *Toteutunut hyvin*
- Tuottaa tuloksena ehkäisevän päihdetyön toimintamallin oppilaitoksiin ja alueellisesti - *Toteutunut hyvin*

”Valitsen Itse” -hanke tulee saada osaksi pysyvää toimintaa, sen toimintoja pitää kehittää ja toimintoihin tulee jatkossa liittää mukaan tutkimustyö.

“VALITSEN ITSE”
- ehkäisevän päihdetyön hanke
Lappeenrannan yläkouluilla vuosina 2006-2008

Elämäni Sankari ry – Lappeenrannan kaupunki / raittiustoimisto
TEHDÄÄN JA VALITAAN YHDESSÄ!

SUUNNITTELU **HYVINVOINTI-KYSELYT**

TEEMA **VIIKKO**

- Kohdennettu luokkatyöskentely
- Oppilashuoltoryhmä yhteistyö
- Vanhempainilta, ”Arjen Sankari”-ilta
- Liikuntatapahtumat
- Muut oheistapahtumat
- Oppilaiden omat tuotokset
- Palautteen kerääminen
- Arviointi

TUKEA VALINTOIHIIN **TUKEA VANHEMMUUTEEN**

www.sankarit.net www.lappeenranta.fi/raittiustoimi

Yhteistyötä tukemassa:

8.3 OPETUSHALLITUKSEN HANKE

Järjestömme sai kesäkuussa Opetushallitukselta erityisavustuksen, jonka avulla lähdimme levittämään ”Valitsen itse” hanketta 4 uudelle paikkakunnalle. Paikkakunniksi valikoituvat Enontekiö, Hyvinkää, Kotka ja Muurola. Kustakin paikkakunnasta valittiin tai kunta esitti yhden yläkoulun ja yhden II asteen oppilaitoksen hankkeeseen mukaan.

”Valitsen itse” –hanketta lähdettiin soveltaen toteuttamaan kullakin paikkakunnalla. Alueelliset erot olivat hyvin merkittäviä, mutta järjestömme toiminnan joustavuus mahdollisti sujuvan työskentelyn suunnitellusti. Toiminnan fokus oli ehkäisevässä päihdetyössä ja kannustamisessa liikuntaan erikseen toteutettavilla liikuntakilpailuilla.

Kokonaisuutena hankkeen levittäminen toteutui mainiosti ja vastaanotto näillä uusilla kunnilla oli erittäin myönteistä. Kotkan alueella hanke poiki jo laajennuksen Virolahden kuntaan, jossa yhteistyö käynnistyi joulukuussa -08. Hyvinkäällä pääsimme hyvinvointikyselyjen avulla tarttumaan kohdekoulun imppausongelmaan, joka johti jatkotoimenpiteisiin. Hyvinkäällä hanke laajenee vuonna 2009 mitä suuremmalla todennäköisyydellä koskettamaan kaikkia kunnan yläkoululaisia.

Hankkeen jatkon kannalta on ensi arvoisen tärkeää, että saisimme hankkeelle jatkorahoituksen vuonna 2009. Pitkäjänteisellä alueellisella yhteistyöllä voidaan vaikuttaa paikallisten nuorten ja vanhempien asenteisiin ja elämään. Ilman jatkorahoitusta emme kykene jatkamaan jo käynnistettyjä toimintoja kaikilla kohdepaikkakunnilla.

Liitteenä erillinen hankeraportti, josta ilmenee tarkempia tietoja hankkeen käytännön toteutuksesta.

8.4 POHJANMAA

Elämäni Sankari ry toteutti 3.-7.11.2008 ehkäisevän päihdetyön teemaviikon Pohjois-Pohjanmaalla yhteistyössä alueen EHKÄPÄ-projektin kanssa. Viikon teemana oli kahdeksan kunnan kuntalaisten kuuleminen ja keskustelu kansalliseen Alkoholiohjelmaan liittyen. Lisäksi viikon aikana toteutettiin ryhmäinterventiot Nivalassa sijaitsevan Kalajokilaakson ammattiopiston I vuosiluokkien opiskelijoiden kanssa. Teemaviikon palaute-tilaisuus toteutui 7.11. EHKÄPÄ-projektin ohjausryhmän kanssa. Ohjausryhmän palaute oli kiitettävä ja se totesi ettei teemaviikko olisi toteutunut näin tehokkaana ilman paikalle saatua asiantuntija tukea.

KUNTALAISKUULEMISTILAISUUDET

Tilaisuudet toteutettiin

- 3.11. Ylivieskassa ja Sievissä,
- 4.11. Pyhäjärvellä ja Kärsämäellä,
- 5.11. Nivalassa ja Alavieskassa sekä
- 6.11. Haapajärvellä ja Reisjärvellä.

Yhteensä tilaisuuksiin osallistui noin 300 henkilöä. Tilaisuuksiin oli kerätty internetkyselynä kannanottoja kunnallisvaaliehdokailta ja tuloksia käytettiin tilaisuuksien suunnittelussa hyödyksi. Kuulemistilaisuuksissa käytettiin materiaalina päihdebarometrin indikaattoreita. Elämäni Sankari ry:n rooli oli suunnittelun lisäksi vastata tilaisuuksien teknisestä toteutumisesta ja toimia asiantuntijana tilaisuuksissa.

Tilaisuuksien rakenne oli se, että kuntalaiset pääsivät ottamaan kantaa interaktiivisella menetelmällä oman kuntansa alkoholinkäytön tilanteeseen. Paikan päällä oli paikallista mediaa sekä kunnanvaltuutettuja vastaamassa osaltaan kuntalaisten kysymyksiin tai kommentteihin. Tilaisuuksissa keskusteltiin alkoholinkulutuksen kasvusta, tehokkaista alkoholihaittojen ehkäisytoimenpiteistä, tehokkaista huumehaittojen ehkäisytoimenpiteistä, alkoholihaittoihin liittyvien päihdepalvelujen tarpeista, keskeisistä alaikäisten, työikäisten ja ikäihmisten ehkäisevän päihdetyön keinoista. Lisäksi kuntalaiset ottivat kantaa siihen, minkä julkisen sektorin tahon tulisi toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä ja miten kunnan tulisi vaikuttaa ihmisten asenteisiin sekä käyttäytymiseen päihdehaittojen ehkäisemiseksi. Tilaisuuksissa esiteltiin kouluterveyskyselyjen tuloksia sekä eri kuntien alkoholinkulutuksen tilastoja.

Tilaisuudet saivat poikkeuksetta kiitettävän palautteen ja media täydensi teemaviikkoa julkaisemalla artikkelin kunkin kunnan tilaisuudesta. Alueen erityispiirteenä on se, että kunnat ovat pieniä mutta jokaisella kunnalla on vahva identiteetti. Tästä syystä tilaisuudet järjestettiin kunkin kunnan tilaisuuksiksi. Teemaviikko oli konkreettista ehkäisevän päihdetyön jalkauttamista ja samalla saatettiin kunnan päättäjiä sekä kuntalaisia samaan ”pöydän” ääreen keskustelemaan. Jatkossa vastaavia tilaisuuksia tulee järjestää muuallakin haja-asutusalueilla niin, että työ viedään kuntalaisten luo.

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ KALAJOKILAAKSON AMMATTIOPISTOSSA

Ammattiopiston ehkäisevä päihdetyö toteutettiin 4.11.2008 ja siihen osallistui yhteensä 250 opiskelijaa. Ammattiopistossa työskenneltiin opiston kouluterveyskyselyjen tietopohjalla ja toteutus oli pilotointia ammattioppilaitosten ehkäisevän päihdetyön projektia (2009) varten. Yhteistyö oli integroitu ammattiopiston terveystiedon opetukseen ja tavoitteena oli uuden tiedon vieminen opiskelijoille. Tuloksia voidaan pitää kiitettävänä, sillä ryhmäinterventioon osallistuneista 83 % ilmoitti saaneensa tilaisuudessa uutta hyödyllistä tietoa.

8.5 ROVANIEMEN ALUEEN YHTEENVETOA

Rovaniemellä jatkui yhteistyöhankkeemme Lapin Liikunta ry:n, Rovaniemen ammattikorkeakoulun liikunnanohjaaja linjan ja Sankareiden välillä. Yhteistyön avulla Lapin urheiluopistolla opiskelevia liikunnanohjaaja nuoria koulutetaan osana heidän terveyskasvatuskurssia toteuttamaan ehkäisevää päihdetyötä Rovaniemellä ja sen lähialueilla.

Elämäni Sankari ry tarjoaa koulutuksen, materiaalin ja kaiken tieto/taidon aiheeseen liittyen, Rovaniemen ammattikorkeakoulu tarjoaa opiskelijat ja tilat koulutustapahtumille ja Lapin Liikunta ry hoitaa toiminnan organisoinnin, yhteydenpidon kouluille ja Sankareihin sekä tilaisuuksien markkinoinnin.

Hankkeen avulla II asteen liikunnanohjaaja opiskelijat saavat itse päihdevalistusoppitunnit ja valmiudet syventää omia tietojaan, esiintymiskoulutusta ja kokemusta päihdeoppituntien pitämisestä. Tämä kaikki kuuluu osana opiskelijoiden terveystieteiden opintokurssiin. Paikallisesti alueen koulut saavat tilata maksutta näitä opiskelijanuoria pitämään sankarituloita, joiden suosio on koko ajan ollut kasvussa. Yhteistyötä tämän kaltaisena on tehty jo vuodesta 2005 saakka.

Vuonna 2008 Rovaniemen alueen ala- ja yläkouluilla järjestettiin kaikkiaan 32 kpl ryhmäinterventioita, joilla tavoitettiin noin 650 oppilasta. Liikunnanohjaaja opiskelijoille järjestimme 2 erillistä kouluttajakoulutusta tilaisuutta ja arviointikeskustelutilaisuuden. Tämän vuoden tilaisuudet olivat määrällisesti yhteistyö historiamme suurimmat.

Toiminnan jatko näyttää tällä erää epävarmalta, sillä Lapin Liikunta ry ei kykene samankaltaiseen panostukseen osaltaan kuin aiempina vuosina. Toimintaa on jo pitkään pyöritetty lähes talkoilla eikä projekti ole saanut lisärahoitusta yrityksistämme huolimatta. Paikallisten toimijoiden Lapin Liikunta ry:n ja Rovaniemen AMK:n rooli on ollut hankkeessa hyvin merkittävä. Aika näyttää miten toiminta tulee jatkumaan.

8.6 KESÄLEIRIEN 2008 YHTEENVETOA

Hyvinkäällä toteutettiin Sankareiden, kaupungin opetustoimen ja liikuntaviraston sekä ESLU:n kanssa 2 liikuntaleiriä kesäkuun kahdella ensimmäisellä viikolla. Leirit olivat liikuntapainotteisia monipuolisuusleirejä, joissa oli mukana myös päihdevalistusta ja keskusteluja netin sekä rahapelien käytöstä. Loppukesän (viimeinen lomaviikko koululaisille) kolmas leiri toteutettiin Tuusulassa yhdistettynä ESLU:n sporttileiriin.

Leirit olivat erinomaisen suosittuja ja niihin osallistui kaikkiaan 370 lasta sekä noin 30 ohjaajaa leiriä kohden.

Saamamme palaute lapsilta oli edellisvuoden tapaan erittäin hyvää.

Leiriajankohtia pitivät sopivina 65% vastaajista,

leiripäivän pituudet olivat sopivia 44% vastaajista,

leiriohjelmat olivat monipuolisia 50% vastaajista ja

leiriohjaajat olivat asiantuntevia/hyviä 78% vastaajista.

Lapset antoivat leireistä arvosanan erinomainen 55% vastaajista ja hyvän 26% vastaajista.

Lasten mielestä 68% vastaajista sekä Sankaripiste (päihdekeskustelut) että keskustelut netin ja rahapelien käytöstä olivat leireillä tarpeellisia.

68 % vastaajista koki, että vanhempien tulisi puuttua lasten internetin käyttöön ja rahapelaamiseen nykyistä tehokkaammin.

Kuvassa leiriläisiä frisbeegolfin lajipisteellä.

9. Kummitoiminta

Yhdistykseen otettiin kuluvana vuonna mukaan joitakin uusia kummeja ja 3 kpl kummijoukkueita junioriurheilun parista. Uusille mukaan tulleille juniorijoukkueille järjestettiin omat päihdevalistustilaisuutensa ja joukkueet kantoivat järjestömme mainosta peliasuisaan.

Uusia kummijoukkueen jäseniä olivat vuonna 2008 mm.

Mato Valtonen (juontaja),

Ilona Ranta (yleisurheilija),

Pavel Maksimenko (jääpallo),

Antti Ahokas (golf) ja Vili Kaijansinkko (koripallo)

Yhteistyö em. joukkueiden kanssa jatkuu myös ensi vuonna. Kummeja toimintamme taustalla on tällä hetkellä noin 500. Kaikki kummiverkostoomme kuuluvat henkilöt / joukkueet / ryhmittymät löytyvät osoitteesta www.sankarit.net.

Kummitoiminta on järjestössämme käyttämätön voimavara, jota voisi laajentaa ja parantaa monilla eri tavoin. Toiminnan kehittäminen vaatisi vähintään yhden henkilön työpanoksen, jotta tuloksia saataisiin aikaiseksi.

10. Viestintä

Yhdistyksen toiminnasta kirjoitettiin vuoden aikana useissa eri lehdissä eri puolella Suomea. Liitteenä muutamia lehtiartikkeleita 2008.

Omien internetsivujen kävijämäärät kasvoivat jälleen edellisvuodesta. Kesällä 2008 uudistimme sivujemme ilmeen kokonaan. Ohessa kävijämääriä sivuillamme (www.sankarit.net) vuosina 2006-2008.

	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
vierailuja	24.104	30.863	33.059
päivittäin vierailuja	70	85	92
kuukauden keskiarvo	2.009	2.572	2.755
kiireisin päivä	-	-	31.10.2008
	-	-	yksittäisiä käyntejä 579
	-	-	sivulatauksia 999 kpl
sivulatauksia yhteensä	-	-	65.322 kpl.

Muu viestiminen tapahtui mm. yhteisten lehdistötiedotteiden, jäsenkirjeiden, kummikirjeiden, sankarikouluttajakirjeiden ja yhteisten kannanottojen kautta. Joulun alla osallistuimme Raittiuden Ystävien ”Anna lapselle raitis Joulun” kampanjaan sekä kansanedustajille suunnattuun tiedusteluun liittyen alkoholin piilomainontaan.

Omia materiaalejamme mainostimme yläkouluille ja II asteen oppilaitoksiin erillisellä valtakunnallisella postituksella (kevät).

11. Toiminnan jatkuvuus

Sankareiden tulevaisuus on mielestäni käännekohdassaan. Toiminnan laajuutta ja laatua on viime vuosina parannettu, mutta järjestön saamat resurssit eivät ole kasvaneet samassa suhteessa. Ilman lisäresursointia on mahdotonta laajentaa toimintaamme nykyisestä. Toisaalta toiminnan jatkuvuuskin on vaakalaudalla, sillä yhdistys ei vielä kykene toimimaan täysin oman rahoituksensa turvin.

Sankareiden toimintatapa ja -ajatus liikunnan sekä valistustyön yhdistämisestä on ollut/on toimintamme kulmakivi, josta emme halua luopua. Yhteiskunnassamme lasten ja nuorten sekä vanhempien liikkumattomuus ja harrastusten puute näkyvät entistä selvemmin väestön terveydessä ja syrjäytymisinä nuorten osalta. Eikä tulevaisuuden näkymät näytä ruusuilta ellemmme saa aikaan muutosta parempaan. Lisääntyvä tietotekniikan määrä ja kiire

ovat uhkanamme. Järjestömme haluaa olla edelleenkin toimija, joka pyrkii vaikuttamaan kohderyhmiinsä omien arvojemme ja aitojen kasvotusten tapahtuvien kohtaamisten avulla. Aitoja kohtaamisia ei voi korvata virtuaalisena tai muilla keinoin.

Sankarit arvioivat ja analysoivat omaa toimintaansa loppuvuodesta 2008. Arviota tehtiin 4-kenttä analyysin (SWOT) kautta. Seuraavassa kooste järjestömme vahvuuksista, mahdollisuuksista, heikkouksista ja vahvuuksista.

Vahvuudet

Mahdollisuudet

ajankohtaisuus / tarpeellisuus	työtä riittää (päihdeet, liikkumattomuus)
muutosvalmius + nopea toiminta	aitoja kohtaamisia ei voi korvata
toimintatapa (malli toteuttaa ehkäisevää työtä)	pysyvien toimintamallien juurruttaminen
ennakkoluulottomuus	- kuntayhteistyö
asiantuntijuus, ammattitaito	toimintamallin ja järjestön joustavuus
materiaalit, sisällöt, työkalut, vapaaehtoinen kouluttajaverkosto	kouluttajaverkosto
yhteistyökyky (sisäinen, ulkoinen)	internetin hyödyntäminen
"Sankarimeininki"	asiantuntijuuden vahvistaminen muiden toimijoiden kanssa
sitoutuminen paikkakuntaakohtaisesti	

Heikkoudet

Uhat

rahoituspohjan epävarmuus	rahoitusten loppuminen
henkilöstön haavoittuvaisuus	- sos.poliittisten painopisteiden siirtyminen
kuntien talousongelmat	jalkoihin jääminen / pienten järjestöjen asema
työnohjaus (ongelmatilanteet, laajentaminen)	ehkäisevän työn arvostuksen väheneminen
spesifiys (ehkäisevä työ)	taloussuhdanteet (kunnat)
resurssipula (kehittäminen, monipuolistaminen)	uupuminen (resurssipula, töiden kasaantuminen, priorisointi)

Järjestömme 4-kenttä analyysi osoittaa selvästi tarpeellisuutemme ja vahvuutemme ehkäisevän päihdetyön kentällä. Vahvuuksiamme ja mahdollisuuksiamme tukevat erinomaisen hyvin Lappeenrannan "Valitsen Itse" hankkeesta saadut tulokset. Meillä on vankka uskomus siihen, että teemme äärimmäisen arvokasta työtä, jonka tulokset näkyvät vasta pitkäjänteisen työn seurauksena. Työllemme ei riitä kauniit kiitoksen sanat, vaan tarvitsemme konkreettista resursointia rahoittajatahoilta päästäksemme yhdessä hyviin tuloksiin ehkäisevässä työssä.

12. Lopuksi

RAY:n kohdennettu toiminta-avustus on ollut elinehto järjestömme toiminnalle. Kuten jo mainittua ilman yhteiskunnan tukea emme vielä kykene toimimaan. Lähivuosina yhteiskunnan tuki korostunee entisestään mm. kuntien uhkaavan taloustaantumana johdosta. Tiedostamme luonnollisesti myös mm. RAY:n haasteet lähivuosina.

Sankareiden toiminta on ollut jo vuosia erinomaisen tehokasta suhteessa saatuihin resursseihin. Tämä on todistettu mm. ulkopuolisessa arvioinnissamme (Sosiaalikehitys Oy) vuonna 2005. Pienellä lisäresursoinnilla kykenisimme laajentamaan toimintaamme ja käynnistämään mm. II asteelle laajamittaiset hankkeet suunnitelmiamme mukaisesti. Meillä on vahva usko omaan tekemiseemme ja nyt jo sekä Lappeenrannan raittiustoimen / kaupungin ja Opetushallituksen referenssit toiminnastamme.

Sankarit jatkavat järjestö–kunta sektorilla kokemusten keräämistä ainakin Lappeenrannan, Hyvinkään ja Virolahden kuntien kanssa. Tavoitteemme on laajentaa kokemuksia näiden yhteistyökuntien kanssa ja saada mukaan toimintaamme uusia kuntakumppaneita. Vuoden 2009 avustuspäätöksen johdosta jouduimme kuitenkin muuttamaan suunnitelmiamme varsin rajusti ja kaventamaan toimintaamme. Tulevaisuudelta toivomme vakautta järjestömme resursointiin ja järjestöille tasapuolista kohtelua kaikin tavoin.

Hyvinkäällä 30.01.2009

Henrik Norrena
toiminnanjohtaja
Elämäni Sankari ry